DOCUMENT RESUME

ED 406 843 FL 024 505

| | |
|---|---|
| TITLE | In Days Gone By: A Reader. Ukrainian Language Development Series. |
| INSTITUTION | Alberta Dept. of Education, Edmonton. |
| REPORT NO | ISBN-0-7732-1821-1 |
| PUB DATE | 96 |
| NOTE | 87p. |
| AVAILABLE FROM | Learning Resources Distributing Center, Production Division, Barhead, Alberta, Canada T7N 1P4. |
| PUB TYPE | Guides - General (050) |
| EDRS PRICE | MF01/PC04 Plus Postage. |
| DESCRIPTORS | Advertising; Childrens Literature; Cultural Background; Ethnic Groups; Foreign Countries; Heritage Education; History; Illustrations; Instructional Materials; Nationalism; Native Language Instruction; Poetry; *Reading Materials; Second Language Instruction; Second Language Learning; *Ukrainian; Uncommonly Taught Languages |
| IDENTIFIERS | *Canada; Ukrainians |

ABSTRACT

This reader contains a selection of short texts and is intended for intermediate- to advanced-level students of Ukrainian. The reader is one of four in the Ukrainian Language Development series; the other three are "Conflict," "Deeds and Doers," and "Decisions." The book includes a variety of poems by Ukrainian national poet Taras Shevchenko, and stories and historical themes from Ukraine's past by Ukrainian writers Roman Zavadovich, Mikhailo Kotsubinsky, Roman Kupchinsky, and Yar Slavutich. Also included are a number of illustrations, photographs, and drawings of historical events and scenes from the narratives, including tales of the Cossacks, early Ukrainian pioneers to Canada, Ukrainian sites in Canada (i.e., an early Ukrainian school), and early advertisements from Ukrainian businesses in Canada. (CP)

**********
* Reproductions supplied by EDRS are the best that can be made *
* from the original document. *
**********

ED 406 843

# ЯК БУЛО

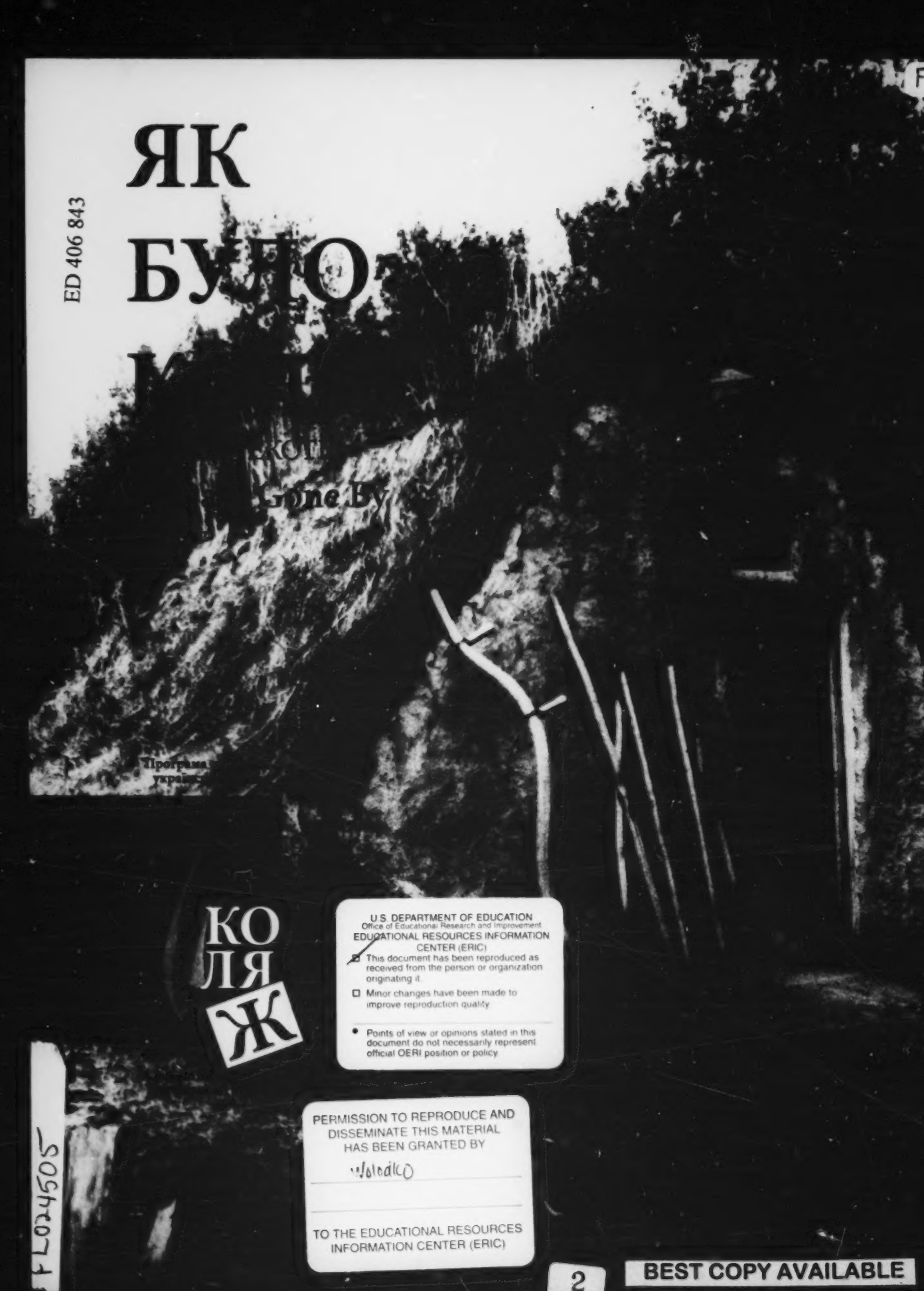

U.S. DEPARTMENT OF EDUCATION
Office of Educational Research and Improvement
EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)
☑ This document has been reproduced as received from the person or organization originating it.
☐ Minor changes have been made to improve reproduction quality.
• Points of view or opinions stated in this document do not necessarily represent official OERI position or policy.

PERMISSION TO REPRODUCE AND DISSEMINATE THIS MATERIAL HAS BEEN GRANTED BY

Volodko

TO THE EDUCATIONAL RESOURCES INFORMATION CENTER (ERIC)

BEST COPY AVAILABLE

На обкладинці реконструкція бурдея або землянки з початку 20 сторіччя. Бурдей — це типове тимчасове житло перших українських поселенців у Західній Канаді. Знаходиться в Селі спадщини української культури 50 кілометрів від Едмонтону в провінції Альберта.

Фото Дені РЬЮ

# ЯК БУЛО КОЛИСЬ

ЗБІРКА ТЕКСТІВ

## In Days Gone By
A Reader

Програма навчання
української мови

A Ukrainian Language
Development Series

Упорядкували
**Маркіяна Цинцар-Грищук**
**Галина Яремко**

Ілюстрували
**Орест Васараб**
**Барбара Гартманн**
**Йоргос Заркадас**

**Міністерство освіти Альберти**
Відділ програмних стандартів
Едмонтон, Канада

©1996 the Crown in Right of Alberta, as represented
by the Minister of Education, Alberta Education,
11160 Jasper Avenue, Edmonton, Alberta, Canada T5K 0L2

Every reasonable effort has been made to trace ownership of copyright materials. Information enabling the publisher to rectify any reference or credit in future printings will be welcomed.

All rights reserved

Видавництво складає щиру подяку таким особам і установам за дозвіл на адаптацію й перевидання творів у цій збірці: редакції журналу «Юнак» за твір Тараса Шевченка «Мені тринадцятий минало» і за твір Романа Купчинського «Савичеві гості» («Юнак. Журнал пластового юнацтва». Торонто: Пластове видавництво, 1982, ч. 2-3, с. 2; 1967, ч. 1, с. 9-11); редакції журналу «Рідна школа» за твір К. Данченка-Вітрового «Пригода в степу» («Рідна школа». Нью-Йорк: Шкільна рада при УККА і Централя опікунів, 1963, ч. 7-8, с. 8-9); Українському Народному Союзові й видавництву «Свобода» за твір Романа Завадовича «Маруся Богуславка» («Веселка. Журнал для дітей». Джерсі-Сіті: Свобода, 1967, ч. 8-9, с. 14-15); докторові Яру Славутичеві за його твір «Українські місцеві назви в Едмонтоні» (Славутич Яр. *У вирі багатокультурности*. Едмонтон: Славута, 1988, с. 174); Державному агентству України з авторських і суміжних прав за твір Михайла Коцюбинського «Ялинка» (Коцюбинський Михайло. *Ялинка*. Київ: Веселка, 1975) і за твір «Ой на горі женці жнуть» (*Антологія української літератури для дітей. Том 1.* Упорядкував Б. Й. Чайковський. Київ: Веселка, 1984, с. 55).

У збірці також перевидано в адаптованому вигляді такі твори: твір П. Ш. «За золотоверхий город» («Молода Україна». Львів: б. в., 1923, ч. 18, с. 206-207); твір «Про Січ Запорозьку і про Запорожців» («Світ дитини». Львів: б. в., 1930, ч. 7, с. 206-211); твір «Про славного козацького отамана Самійла Кішку» («Дзвіночок». б. м.: б. в., 1937, ч. 67, с. 8-9); твір «Труднощі українських емігрантів» (*Спомини про переживання перших українських переселенців в Канаді. 1892-1942*. Зібрав і написав Василь А. Чумер. Едмонтон: б. в., 1942, с. 34-40, 50-52); «Старовинні реклями» і «Про погоду колись і тепер» (*Календар «Українського голосу»*. Вінніпег: Український голос, 1918 і 1938; 1917, с. 193-196; 1920, с. 192; 1927, с. 139-142).

Видавництво намагалося відшукати власників авторських прав кожного твору в цій збірці, і буде вдячне за інформації, зауваження та поправки, які просить надсилати на подану нижче адресу.

Видавництво також складає подяку таким установам за дозвіл на опублікування фотографій у цій збірці: архівові Музею Гленбов у Калгарі за фотографії ч. NA-2870-32, NA-700-4 і NA-1000-7 на с. 49, 51, 62; Осередкові української культури й освіти у Вінніпегу за фотографію ч. Ва 37 з колекції І. Боберського на с. 60; Провінційному архівові Альберти за фотографії ч. UV 949 (88.272/3) і UV 951 (88.272/5) з колекції Р. Волос на с. 64, 66, за фотографію ч. UV 6 з колекції В. Антонюка на с. 44 та за фотографію ч. A 10411 на с. 65; Селу спадщини української культури за фотографії на обкладинці та на с. 61, 63; Церковному комітетові церкви св. Іллі на Пакані за фотографію на с. 43.

Pilot edition published 1986
Printed in Canada

**Alberta Education**
Curriculum Standards Branch
11160 Jasper Avenue
Edmonton, AB Canada T5K 0L2
Phone: (403) 427-2984; Fax: (403) 422-3745

**Alberta Education Cataloguing in Publication Data**

Alberta. Alberta Education. Curriculum Branch.
Iak bulo kolys : zbirka tekstiv = In days gone by : a reader.

ISBN 0-7732-1821-1
Compiled by Markiana Cyncar-Hryschuk and Helen Jaremko.

1. Ukrainian language — Study and teaching — Alberta. 2. Language and languages — Study and teaching — Alberta — Bilingual method. I. Cyncar-Hryschuk, Markiana. II. Jaremko, Helen. III. Title: In days gone by. IV. Series: Collage: a Ukrainian language development series.

PG3811.A333 1996 491.79

*Видання випущено на замовлення*

**Відділу мовних програм** *при* **Міністерстві освіти Альберти**.

*Публікація матеріялів для 7-ої кляси,*
*як частини Програми навчання української мови «Коляж»,*
*була здійснена за фінансовою допомогою*

**Методичного кабінету української мови**
*при* **Канадському інституті українських студій,**
**Альбертський університет**.

*The development of the Collage Ukrainian Language Development Series was sponsored by the*

**Language Services Branch** *of* **Alberta Education**.

*The publication of the Collage 1 level of the*
*Collage Ukrainian Language Development Series*
*was made possible by the financial support of the*

**Ukrainian Language Education Centre,**
**Canadian Institute of Ukrainian Studies,**
**University of Alberta**.

# Зміст


Українські народні прислів'я ..... 1

Поезія Тараса Шевченка ..... 2

Заповіт *Т. Шевченко* ..... 2

Мені тринадцятий минало (Уривок) *Т. Шевченко* ..... 3

Садок вишневий *Т. Шевченко* ..... 4

Ялинка *М. Коцюбинський* ..... 6
**Адаптувала А. Бумбак**

За золотоверхе місто *П. Ш.* ..... 16
**Адаптувала Д. Сапига**

Про Запорозьку Січ і про козаків-запорожців ..... 22
**Адаптувала Х. Шерман**

Пригода в степу *К. Данченко-Вітровий* ..... 26
**Адаптувала А. Бумбак**

Про славного козацького отамана Самійла Кішку ..... 30
**Адаптувала Х. Шерман**

Маруся Богуславка *Р. Завадович* ..... 32

Дума про Марусю Богуславку (Уривок) ..... 36

Українські народні історичні пісні ..... 38

Пісня про Морозенка ..... 38

Ой Богдане, батьку Хмелю ..... 40

Ой на горі женці жнуть ..... 41

Труднощі українських еміґрантів *В. А. Чумер* ..... 42
**Адаптувала Д. Сапига**

Спогади українського піонера Костя Захарійчука ..... 42

Спогади українського піонера Михайла Стецька ..... 48

Савичеві гості *Р. Купчинський* ..... 52
**Адаптувала Х. Шерман**

Петро Зварич *Г. Яремко* ..... 60

Українські географічні назви в Канаді *Яр Славутич* ..... 64
**Адаптувала Г. Яремко**

Старовинні реклями ..... 68

Про погоду колись і тепер ..... 72
**Адаптувала Х. Шерман**
Короткі відомості про авторів ..... 74

* * *

# Українські народні прислів'я

*Н*е журись, козаче, нехай твій ворог плаче.

*С*міливого й куля боїться.

*Ч*ужого навчайся, а свого не забувай.

*Х*то соромиться свого народу, той сам себе соромиться.

*Х*то історії не знає, той і майбутнього не буде знати.

*Л*юби свій народ не тому, що він славний, а тому, що він твій.

*К*раще смерть у полі, ніж життя в неволі.

*С*теп і воля — козацька доля.

*Т*яжка праця — солодкий відпочинок.

*Х*то працює, той не бідує.

# Поезія

## Заповіт

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Вкраїні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани, і гори —
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

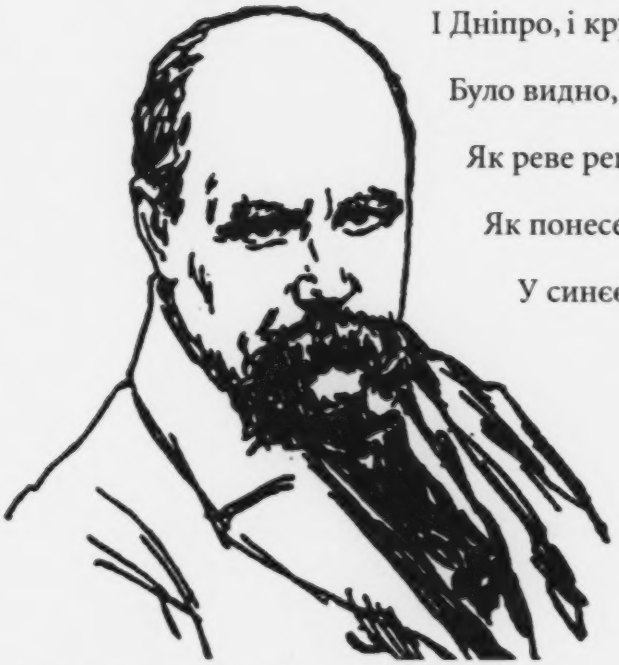

*Тарас Шевченко (1814-1861)*

## Мені тринадцятий минало

(Уривок)

Мені тринадцятий минало.
Я пас ягнята за селом.
Чи то так сонечко сіяло,
Чи так мені чого було?
Мені так любо, любо стало,
Неначе в Бога...
Уже прокликали до паю,
А я собі у бур'яні
Молюся Богу... І не знаю,
Чого маленькому мені
Тоді так приязно молилось,
Чого так весело було?
Господнє небо і село,
Ягня, здається, веселилось!
І сонце гріло, не пекло!..

# ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

# Садок вишневий

Садок вишневий коло хати,

Хрущі над вишнями гудуть,

Плугатарі з плугами йдуть,

Співають, ідучи дівчата,

А матері вечерять ждуть.

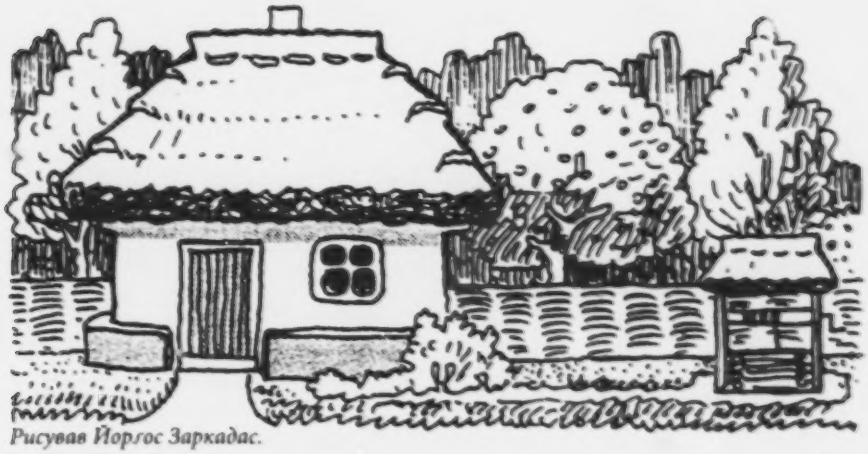

*Рисував Йоргос Заркадас.*

Сім'я вечеря коло хати,

Вечірня зіронька встає.

Дочка вечерять подає,

А мати хоче научати,

Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати

Маленьких діточок своїх;

Сама заснула коло них.

Затихло все, тільки дівчата

Та соловейко не затих.

# Ялинка

**Ще кілька годин і настане Святий Вечір. У Якимовій хаті готувалися до свята. Олена, Якимова жінка, варила борщ та інші свят-вечірні страви. Найстарший син, Василько, тер мак до куті. Його дві** молодші сестрички забавлялися з котиком. Василько дивився то на сестричок, то на батька, що сидів зажурений. «Чого батько журиться? — думав він. — Чи того, що хворий? Чи того, що не має грошей, а треба купити чоботи для мами?»

Відчинилися двері. У хату ввійшов якийсь чоловік. Він привітався.

— Продайте ялинку, що росте у вашім садку, — попросив він Якима. — Мої господарі післали мене знайти дітям ялинку на Святий Вечір. Я вже другий день шукаю й не можу знайти гарної.

Яким мовчав. Потім спитав:

— А скільки заплатите?

— Та вже не будемо торгуватися. Кажіть ціну, — відповів чоловік.

— Три карбованці дасте? — спитав Яким.

— Тату, — сказав Василько тремтячим голосом, — то моя ялинка. Ви подарували її мені тоді, як мене похвалив учитель.

Василько заплакав. Йому стало шкода зеленої й гарної ялинки, що взимку звеселяла садок. Батько подивився на сина. В очах батька Василько побачив великий смуток.

— Добре, я дам три карбованці, — сказав чоловік. — Але мусите привезти ялинку сьогодні, бо мої господарі ще хочуть прибрати її на вечір.

— Як же можемо привезти ялинку? Я хворий, а хлопець ще малий, — сказав Яким.

Чоловік подивився на Василька.

— Не такий уже малий ваш хлопець. Та й не довго треба їхати. Може годину.

*Михайло Коцюбинський*

Яким подумав, махнув рукою й сказав:

— Добре!

Чоловік дав гроші, розказав, куди треба завезти ялинку й пішов собі.

Яким став веселий. Будуть тепер у жінки Олени чоботи. Він одягся, узяв сокиру й пішов у садок. За ним побіг і Василько.

У садку лежав глибокий сніг. Іти було тяжко. Голі дерева стояли, ніби мертві. Лише ялинка була зелена. Батько з Васильком підійшли до неї. Їм обом стало жаль ялинки. Вона стояла весела й зелена, махала гілочками, наче вітала гостей.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

Яким підійшов ближче, підніс сокиру й почав рубати. Ялинка ціла затремтіла, наче від болю. Василькові здавалось, що вона от-от застогне. Ось ялинка похилилась, хруснула й впала на сніг. Яким узяв деревце, закинув на плечі й поніс. Василько дивився на свіжий пеньок, і дві сльози скотилися йому по лиці.

— Васильку, а ходи сюди, — покликав його батько.

Василько побіг до батька.

— Поспішай, синку, треба завезти ялинку людям. Половина дня вже давно минула. Скоро буде темно. Коли б лише сніг не почав падати з хмари, що насувається, — сказав Яким, поглядаючи на небо.

На старих санях уже лежала ялинка. Василько запріг коня, одягнув кожушок і виїхав із двору.

Віяв холодний вітер. На небі насувалися великі хмари. Кінь біг швидко.

Подув сильніший вітер. Хмари накрили сонце. Почав падати сніг. Василько крикнув на коня, і кінь побіг швидше. Уже недалеко був ліс. Ще півгодини треба було їхати лісом.

Нарешті Василько заїхав до лісу. Мокрий сніг заліплював йому очі. Василько насунув на очі шапку й схилив голову, щоб хоч трохи захиститися від вітру й снігу. Він і не помітив, що кінь звернув з дороги. Сани сковзнулись і вдарили в горбок. Трісь! Щось зламалось у санях. Василько впав у сніг. Кінь зупинився. Василько встав, побіг подивитись на сани. Він мало не заплакав, коли побачив, що сани цілком поламані. Він не зможе далі їхати на них.

— Почекаю, може хтось буде їхати та допоможе мені, — подумав Василько. Але ніхто не їхав лісом. Тільки віяв вітер, і падав сніг.

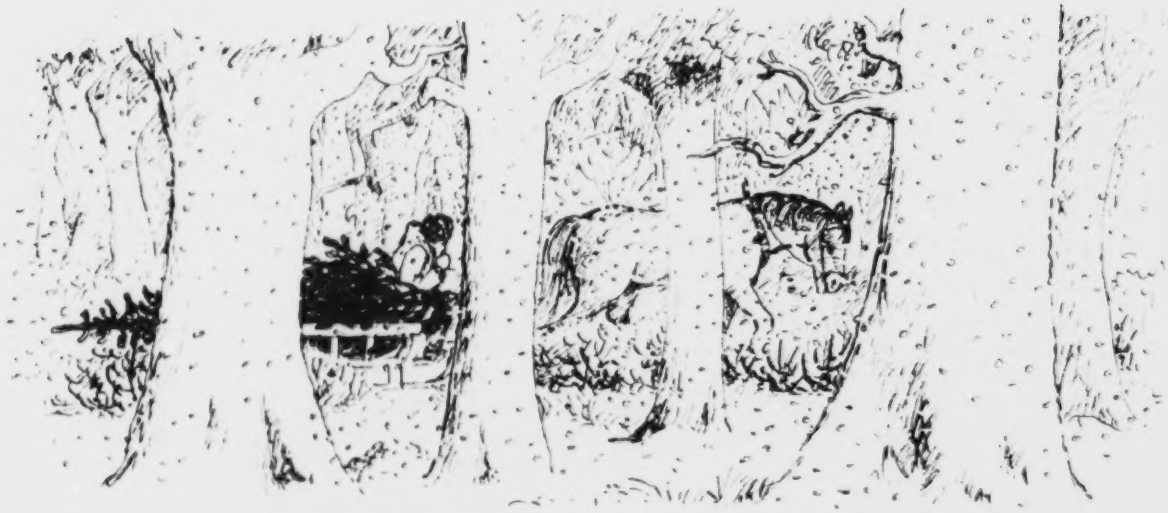

*Рисував Йоргос Заркадас.*

Василько подивився й побачив, що перед ним нема дороги, якою він мав їхати. Він перелякався. Що тепер робити? Він вирішив лишити сани й ялинку в лісі. Сам сів на коня й поїхав додому. Кінь ледве йшов по глибокому снігу.

У лісі стало зовсім темно. Василько їхав і їхав, але не міг виїхати з лісу. Кінь стомився й став. Василько зрозумів, що заблудив. Йому було холодно й страшно. Він заплакав. Віяв холодний вітер, падав сніг, а Василько згадав теплу батькову хату. Ясно горить свічка, на столі стоїть кутя. Батько та обидві сестрички сидять за столом. Мати подає вечерю. Усі веселі, радіють святам. Хлопці й дівчата приходять із колядою, питають про Василька...

*Рисував Йоргос Заркадас.*

А, може, не радість, а смуток тепер у хаті. Може, мати плаче, що нема Василька вдома. Може, батько журиться, і ніхто не їсть вечері.

Треба виїхати з лісу, побачити дорогу, хату... Василько зрушив коня. Кінь помалу пішов по глибокому снігу. Але що це? Раптом Василько побачив свою хату! Йому здалося, що у вікнах є світло! Василько зрадів і поїхав до хати. Але то була не хата, а кущ, обсипаний снігом, що здалека виглядав як хата.

Що робити? Навколо великі дерева, обсипані снігом, виглядали як чудовиська. Василькові здалося, що то мертві люди простягають до нього руки. Йому стало страшно. Раптом він почув, що далеко в лісі щось виє: а-у-у-у! а-у-у-у! а-у-у-у!

То були вовки! Василько швидко погнав коня. І, нарешті, ліс скінчився. Василько виїхав у поле. На полі, на краю лісу, стояв хрест. Василько побачив хрест і зрадів. «Це дорога, яка йде до села, де живе мій дядько! До того села недалеко», — подумав Василько. Він виїхав на дорогу.

Але що це за вогники світяться під лісом? Що це чорне рухається по снігу? «Вовки!» — догадався Василько.

Переляканий хлопець погнав коня по дорозі до села. За ним бігли два вовки. Сильний, холодний вітер крутив снігом та замітав їх сліди.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

Яким був веселий. Він продав ялинку за добрі гроші. Треба купити чоботи Олені. Треба дещо купити на Новий Рік. Йому жаль було Василька, який дуже любив ялинку. Та що зробиш, коли потрібні гроші.

Олена готувала вечерю. Дівчатка, бавлячись під вікном, крикнули:

— Сніг! Сніг почав падати!

Олена й Яким разом глянули у вікно.

— Ой, біда! Як мій бідний Василько повернеться додому в таку погану погоду? — журилась Олена.

Яким вийшов надвір. Небо було в снігових хмарах. Віяв сильний вітер. Яким подумав: «Де тепер Василько? Щоб щось погане не сталося з ним».

Олена ввесь час заглядала у вікно, вибігала надвір. Ставало темно, а Василька не було.

Олена плакала. Нащо було посилати хлопця під ніч? Нащо потрібні ті три карбованці? Вона думала, що Василько заблудив і не може знайти дороги, що на нього напали вовки.

Яким мовчав, але журився не менше від Олени. Він щохвилини виходив надвір, дивився й слухав, чи не почує голосу сина. Та чув тільки, як віє вітер.

Люди в селі вже давно вечеряли, а в Якимовій хаті забули, що це Святий Вечір. Дівчатка заснули. Батько й мати не думали про вечерю. Сусідський хлопець прийшов із колядою й спитав:

— А де Василько?

Олена заплакала.

— Усі люди радіють, весело святкують, бо це велике свято. Тільки нам сталося страшне лихо. Наша люба дитина заблудила десь у лісі. Може, вовки її з'їли.

Цілу ніч Яким і Олена не спали й журилися.

◆

Уранці вийшло ясне сонечко на небо. Усюди лежав білий сніг.

Яким пішов до сусіда просити, щоб дав йому коней. Він поїхав з Оленою шукати Василька.

Веселий був день. Весело бігли коні. Але невесело було на серці Якимові та Олені. Вони дивилися на всі боки. Усюди було рівно, біло. Олені здавалося, що там, між деревами, вона бачить то сани, то кінські ноги, то Васильків кожушок.

Зустріли якогось чоловіка, що їхав із лісу. Яким запитав про Василька.

— Я бачив поламані сани, а на них ялинку, — сказав чоловік. — Їдьте лісом праворуч.

— Ой, нема вже мого Василька, нема мого сина, — заплакала Олена. Той плач стиснув болем Якимове серце.

Ще здалека побачили вони в лісі поламані сани. На них зеленіла ялинка. Олена перша побігла до саней. Яким стояв, сумно схиливши голову. «Так, — думав він, — Василька з'їли вовки».

Аж тут хтось під'їхав. Яким подивився й не міг повірити своїм очам.

Перед ним стояв його кінь, а на санях сидів Петро, наймит його брата.

— Ти звідки? — запитав Яким.

— Господар послав мене по ваші сани. Ще й казав відвезти цю ялинку до міста тим людям, що її купили. Василько вчора заблудив у лісі й ледве доїхав до нас уночі, — розповів Петро.

— То Василько живий?! — скрикнули радісно Яким і Олена.

— Живий! Тепер поїхав додому, — сказав Петро.

— Слава Тобі, Боже! — раділи батьки. — Слава Тобі, Боже, що він живий!

Коли Олена й Яким приїхали, Василько вже був удома. Вони обіймали його й раділи, що бачать його живого, що він щасливо повернувся.

А Василько сміявся й оповідав про свої пригоди в лісі.

◆◆◆

23

# За золотоверхе

*Рисував Йоргос Заркадас.*

У 1240 році велике нещастя сталось у місті Києві. Під стіни Києва підійшли татари. На чолі татар був хан Батий. Татари обступили ціле місто. Їх було дуже багато. Скрипіли вози. Дико іржали коні. Від цього шуму не чути було навіть голосів людей. Хан Батий поставив свої тарани біля стін Києва. День і ніч тарани били в кам'яні стіни так, що вони почали валитись. Було справжнє пекло.

*П. Ш.*

На оборону Києва призначили воєводу Дмитра. Воєвода Дмитро разом з іншими оборонцями хоробро воював з татарами.

Між оборонцями Києва був молодий хлопець років шістнадцяти. Був він стрункий і гарний. Сині очі та світле кучеряве волосся робили його ще молодшим. Він був із багатого роду. Хлопець мав блискучий панцир. Під панциром була дорога одежа. На ногах він мав легкі чоботи. Кучеряву голову покривав шолом. В одній руці хлопець тримав лук, а в другій щит. На боку висів меч. Руків'я меча було прикрашене дорогим камінням, золотом і сріблом.

Цей молодий хлопець називався Ярослав Гнівич. Батько Ярослава був багатим, але вже давно помер. Залишив він молоду вдову з єдиним сином. Ще змалку Ярослав любив військову справу. Тренувався в їзді на конях. Учився битися мечем і стріляти з лука. Його вчителем був старий слуга Всеволод. Сам Всеволод добре розумівся у військовій справі, тому й Ярослав був добрим вояком.

Коли страшна вістка про татар дійшла до Ярослава, він так сказав матері:

— Мушу йти боронити місто, мамо.

Тяжко було матері відпускати сина на війну, але вона сказала:

# МІСТО

— Іди, мій сину, борони наше місто. Нехай тобі Бог допомагає.

Вірний слуга Всеволод пішов разом з Ярославом. Ярослав прийшов і став перед воєводою. Уклонився йому й сказав:

— Воєводо, я хочу захищати Київ від татар.

Воєвода Дмитро глянув на хлопця й сказав:

— Гей, хлопче, та ти ще дуже молодий. Чи зумієш із вояками рівнятись? Однак бачу твою хоробрість. Іди до стін міста, бо там велика небезпека. Татари б'ють там таранами і вдень, і вночі. У кожну хвилину можуть зайти до середини міста.

Ярослав побіг до стін. За ним побіг і його вірний слуга Всеволод.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

Коло стін був страшний бій. Здалека було видно натовп людей, що відбивали татарський наступ. Одні стріляли з луків. Інші кидали велике каміння на татар. Удари таранів змішувались із стогоном поранених та вмираючих.

Ярослав кинувся в бій.

Виліз він на високу стіну. Звідти почав стріляти з лука. Стріла за стрілою летіли на голови татар. Ярослав стріляв добре, бо не один татарин упав мертвий.

У той час один із таранів пробив діру в стіні. Туди побігло багато татар. Почався бій на мечах. Кияни сміливо оборонялися. Було багато вбитих. Кров текла зі стін. Страшно було дивитись, як ламались мечі, розбивалися щити. Стріли закрили небо.

До Ярослава підліз татарин і схопив його за ноги. Ярослав упав разом з татарином на землю. Почалась боротьба. Татарин став душити Ярослава. Ярослав утратив свідомість. Міг би загинути молодий вояк, якби не вірний слуга Всеволод. Побачив Всеволод, що сталася біда. Кинувся на допомогу Ярославові. Одним ударом він заколов татарина. Зімлілого Ярослава виніс із бою. Поклав на землю під Десятинною церквою.

Коли Ярослав прийшов до себе, прошептав до слуги:

— Спасибі тобі, Всеволоде, що врятував мені життя.

Ярослав бачив, як кияни укріпляли церкву. Пішов і він допомагати. Хоч яке було погане становище в киян, а духом вони не падали. Кожен із них був готовий віддати життя за своє місто.

Працювали вони й говорили:

— Чому татари притихли? Може, вони більше не хочуть нападати на Київ?

— Вони стомились під час бою. Тепер спочивають і набирають сил. Однак, доки ми живі, міста їм не віддамо.

Так розмовляли кияни. Кожної хвилини вони були готові до бою.

Уранці почався новий бій. Кияни відважно захищались. Більше половини їх загинуло в бою. Загинув і воєвода Дмитро. Ті, що залишились живими, сховались у Десятинну церкву.

Серед живих були Ярослав і Всеволод. Усе обличчя Ярослава було в крові. Кілька тяжких ран сильно боліли. Та Ярослав не думав про себе. Хотів він лише врятувати свою матір. Разом із Всеволодом завів він її до церкви. Сам швидко побіг до дверей, щоб загородити вхід до церкви татарам. Та тут же й загинув Ярослав від ворожої руки татарина. Так само загинув і його вірний слуга Всеволод.

У церкві зібралось багато народу. Татари жорстоко били таранами по стінах славної церкви. І стіни Десятинної церкви впали. Усі, хто був у церкві, загинули.

* * *

# Про Запорозьку Січ і про

**Запорозькі козаки жили на острові Хортиці посередині ріки Дніпро. Вони утворили укріплення, що називалося Січ. Звідси обороняли Україну з півдня від турків і татар. Воювали козаки також з іншими ворогами України. Вони обороняли свій народ, рідну землю та християнську віру. Багато козаків гинуло за рідний край у тих боях.**

На Січі козаки навчалися всього. Для козаків Січ була їхнім домом. Як же виглядала Січ?

Перша Запорозька Січ була збудована близько 1552 року на острові Хортиця. Довкола острова текла ріка Дніпро. На острові запорожці збудували дерев'яну фортецю, а навколо неї викопали великий і глибокий рів, який наповнили водою. Фортеця, яку називали «Хортиця», мала високі стіни. На стінах були гармати. Ворота до Січі на ніч замикалися. На сторожі стояли козаки. Турки, татари та інші вороги не могли здобути Січ.

На Січі були курені, в яких жили козаки. У цих куренях козаки тільки спали або сиділи, коли надворі йшов

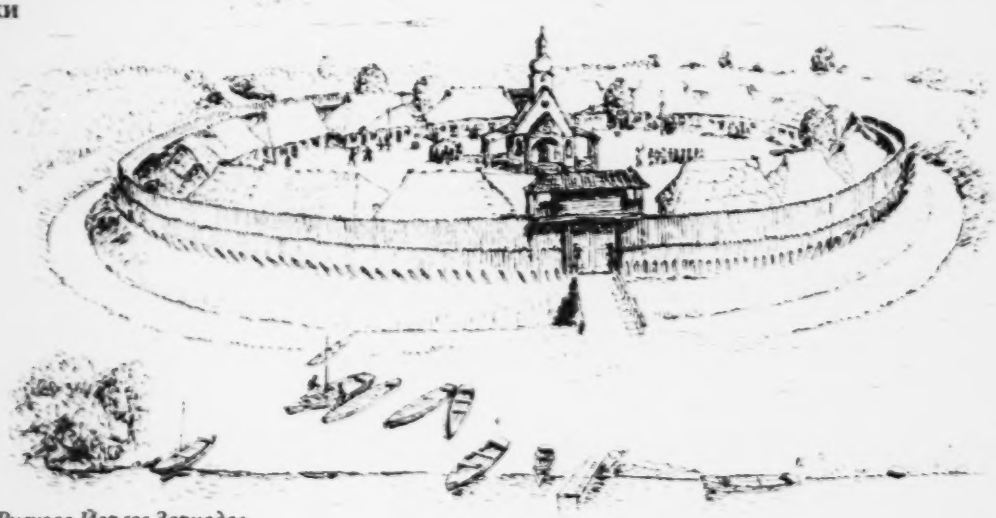

*Рисував Йоргос Заркадас.*

дощ. Якщо була гарна погода, козаки завжди були в степу. Там вони вправлялися їздити на конях, стріляти з рушниць і гармат. На березі поправляли свої човни для морських походів.

Посередині Січі стояла церква святої Покрови. Вона була гарно прикрашена золотом і сріблом. Козаки були побожні й дуже любили свою церкву.

Які звичаї були на Січі?

Хто хотів стати козаком, мусив служити три роки в старшого козака як слуга-помічник. Він виконував різну роботу та вчився від старшого козака, як стріляти, як поводитися в бою. По трьох роках ставав правдивим вояком. Такому козакові давали зброю: рушницю, шаблю, спис, лук і стріли.

Козаки вдягалися дуже просто. Вони були вбрані в шаравари й сорочку, а поверх носили кирею. Кирея — це довгий плащ, що не має рукавів, а лише прорізи замість них. За широким поясом козаки мали пістолі й люльку. Через плече висіла торбина з харчами.

Їли козаки сушену рибу, в'ялене на сонці м'ясо, риб'ячий суп. У Дніпрі було багато риби, а в степу — диких тварин і різних птахів. Пекли хліб із пшеничного борошна.

Жінок на Січі не було. Ніхто не смів мати на Січі дружину, навіть сам кошовий отаман. За це була смертна кара.

# КОЗАКІВ-ЗАПОРОЖЦІВ

Якщо козак був одружений і мав родину, то вона жила десь на селі. Узимку, або коли не було війни, козак міг жити разом із родиною. Він мав господарство. Частину з нього віддавав на Січ.

Коли кошовий отаман оголошував війну, тоді козацькі гінці-посланці їздили по селах і збирали козаків на Січ. Гінці-посланці під'їжджали до воріт і гукали:

— Пугу! Пугу!

Так вони кликали двічі або тричі. Тоді козак-господар виходив із хати й питав:

— А хто там?

— Козак з лугу! — відповідали гінці-посланці.

Аж тоді козак-господар відчиняв ворота. Він гостив гінців-посланців у хаті. Потім прощався з родиною, збирався та їхав на Січ.

Січове козацьке військо ділилося на полки. Кожний полк мав приблизно 500 козаків. Полк ділився на сотні. У кожній сотні було 100 козаків. Сотня ділилася на десять куренів. У курені було десять козаків. Командували полками полковники, сотнями — сотники, а десятками — десятники.

На Січі був і писар. Він виконував велику працю — писав листи, ставив печатку. На печатці був такий напис: «Печать Славного Війська Запорозького Низового».

Усією Січчю командував кошовий отаман. На майдані посеред Січі вибирали кошового отамана на спільній раді.

Кошового отамана слухали всі. Він мусив бути справедливий. Кошовий отаман мав на все велике право,

навіть карати смертю за провини. Якщо він був несправедливий, то козаки його скидали та обирали нового.

Коли козаки збиралися в похід, тоді на Січі був великий рух. Одні козаки поправляли човни, другі козаки перевіряли зброю, треті козаки пекли й варили харчі на дорогу. Шевці шили чоботи, кравці шили одежу.

На Січі завжди був старий козак-бандурист. Козаки сідали й слухали пісні бандуриста про сміливих отаманів, про бої й походи на турків і татар. Ці пісні називали думами.

Козаки воювали хоробро. Ніхто з них не здавався добровільно в полон. Усі билися до смерти й говорили: «Пан чи пропав — двічі не вмирати!» Вороги боялися козаків.

Отак жило наше славне козацьке запорозьке військо. Більш як 300 років воно обороняло Україну від усяких ворогів — турків, татар та поляків. Хоробрих козаків знали по всій Європі.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

# Пригода

**Це сталося в 1558 році. Була тепла весна. У степ виїхали козаки із Січі. Вони їздили на конях, ловили рибу в Дніпрі. Був тоді на Січі** козак Ловисько. Його знали по всьому Запоріжжі, тому що він дуже швидко їздив на коні. От і тепер Ловисько, немов вітер, погнав конем далеко в степ. Так їхав він цілий день. Настала ніч. Була це тепла українська ніч.

— Козак ночі не боїться, — говорив Ловисько сам до себе.

Нарешті під'їхав він до високої могили й вирішив відпочити. Розсідлав коня й пустив його пастися на траві. Сам поліз на високу могилу. Наверху могили побачив козацьку «фігуру-сигнал». Цю фігуру запалював вартовий, коли помічав, що степом до села йдуть татари. Побачивши вогонь на фігурі, люди готувались до оборони або втікали. Так могли зберегти себе від смерти або страшної татарської неволі.

— А чому ж тут вартового немає? — розсердився Ловисько.

Ніч була темна-темна. Легкий вітер розносив запах степового зілля. Кінь весело скуб траву. Козак Ловисько ліг спати. Був він утомлений і скоро заснув.

◆

Ловисько прокинувся від сильного тупоту кінських ніг. У темноті він помітив малу постать, що дуже скоро бігла до могили. Коли постать наблизилась, козак побачив малого хлопця в сільській одежі. Хлопець підбіг до могили й швидко почав лізти вгору. На верху могили відразу почав лізти на фігуру. Викресав вогонь і запалив бочку зі смолою. Бочка загорілась ясним полум'ям та освітила навколо степ.

*К. Данченко-Вітровий*

Тупіт коней було чути вже близько. Татари були недалеко. Козак дивився на хлопця, що швидко злазив із фігури. Ловисько мовчав, бо не хотів лякати хлопця. Чекав, щоб той зліз униз. Аж тут засвистіла татарська стріла й пролетіла над могилою. Хлопець став швидше злазити по драбині. Та в тій же хвилині друга стріла влучила в хлопця. Він розвів руки і впав униз.

Ловисько обережно підняв хлопця. Сів із ним на коня й швидко, мов вітер, поїхав до знахаря.

*Рисував Орест Васараб.*

# В СТЕПУ

На лавці лежав хлопець. Він помирав. Отрута в татарській стрілі була дуже сильна. Старий дід-знахар схилився над хлопцем.

— Ти врятував ціле село, — сказав дід. — Люди побачили запалену фігуру-сигнал і втекли із села. Козаки, що повертались на Січ, помітили тих татар і розбили їх. Твоє ім'я будуть пам'ятати всі. Воно буде славним. Як ти називаєшся?

— Слава Богу!.. — сказав хлопець. Потім заплющив очі й помер. Його ім'я залишилось невідомим.

В Україні стоять тисячі могил таким невідомим героям. Вони віддали своє життя в боротьбі за рідний край. Не забуваймо ж тих героїв та їхні могили...

*Рисував Орест Васараб.*

# Про славного козацького отамана

**Самійло Кішка, кошовий отаман козаків-запорожців, відважно воював із турками. В одному бою сталася біда. Турки вбили багато його козаків. Пораненого** отамана взяли в полон. Самійло Кішка опинився в турецькій неволі разом з іншими козаками-невільниками. Сумує отаман Самійло. Сумують козаки за далекою Україною. Тяжка неволя турецька. Турки часто б'ють козаків. Загнали турки їх на корабель-ґалеру. Кожного козака прикували ланцюгами до підлоги. Стікає кров із козацького тіла, бо б'ють турки козаків нагайками. Ллється козацька кров. Козаки веслують тяжкими веслами на кораблі.

Угорі на кораблі-ґалері сидить турецький паша Алкан і веселиться разом із турками. Веселі турки, бо їде паша одружитися з дочкою турецького султана.

Припливли морем до турецького султана. Вийшли з корабля на берег турки й пішли в золотий палац. Там пили вино й веселились. А на кораблі сиділи сумні козаки. Згадували вони свою славну Запорозьку Січ та Україну.

Довго гуляв паша Алкан. Їли й пили турки. А козаки голодні сиділи. Підійшов один турок до отамана Самійла та й став сміятися з його української віри, а турецьку хвалити. Сміялися турки з бідних закованих невільників.

Настала гарна спокійна ніч...

Зірвав отаман Самійло з ніг кайдани. Чекав, поки повернеться турецький паша Алкан.

Нарешті прийшов на ґалеру паша Алкан, а з ним і турки.

Загойдався корабель. Заскрипіли весла... П'яні турки співали й далі пили. Заснув і п'яний паша Алкан. Тільки вартові турецькі не спали.

Тоді крикнув отаман Самійло Кішка до своїх козаків:

— Брати-козаки! Не нам сидіти в неволі. Ану, скидайте кайдани! Турків убивайте, у море їх кидайте! Тепер уже час нам на Україну!

Загриміли розбиті кайдани. Узяли козаки шаблі й рушниці. Почалася кривава боротьба. Летіли в море турецькі голови.

Козаки привели корабель на Січ. Співали й славили вони свого славного кошового отамана — Самійла Кішку.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

# САМІЙЛА КІШКУ

# Маруся

Є в Україні місто Богуслав. Одного разу напали татари на це місто. Пов'язали людей і погнали їх у Крим у тяжку неволю. Спіймали татари й дівчину Марусю з Богуслава. Їй було шістнадцять років.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

*Роман Завадович*

Дуже гарна була Маруся. Коли її продавали на базарі, вона дуже сподобалась багатому турецькому паші. «Яка гарна дівчина! Вона — наче квітка, — подумав турецький паша. — Візьму її до свого палацу. Виховаю в мусулманській вірі та в турецьких звичаях. Нехай буде туркенею».

Купив турецький паша Марусю. У свій палац привіз. У турецький одяг одягнув. Узяв учителів, щоб дівчину навчили по-турецькому, щоб зробили її туркенею. І вчили вчителі так, що Маруся жодного українського слова не чула, хреста не бачила, молилася не до Христа, а до Аллаха. Але дівчина глибоко в серці пам'ятала рідний край, чудове своє село, річку й білі хати.

Минули роки. Виросла Маруся й стала туркенею. Турецького пашу рідним батьком називає. Живе в розкошах і вигодах. Коли паша з дому виїжджає, то ключі від усього господарства їй у руки віддає.

Чудовий у паші палац, увесь у золоті та сріблі. Багато квітів у саду. А за садом стоїть вежа висока, із сірого каменю збудована, у землю глибоко вмурована. Багато разів Маруся пашу питала, що то за вежа. Турецький паша мовчав, нічого не відповідав.

Одного разу ввечері пішла Маруся в сад погуляти. Підійшла до вежі. Дивиться та думає, нащо паша таку вежу збудував.

# БОГУСЛАВКА

Раптом почула вона пісню. То не один голос співав, то кілька сотень людей співало. Співали про те, що вже тридцять років у неволі сидять, Божого світу, сонця не бачать.

Дівчина слухає. Що це? Пісня й слова наче знайомі. Маруся здогадалась: то невільники з України в цій вежі-темниці без сонця помирають.

З того дня Маруся все думала, як допомогти бідним невільникам. Одного разу турецький паша до мечеті на молитву поїхав. Маруся взяла ключ від вежі. Побігла до неї. Ключем двері відімкнула. Стала на порозі й дивиться. Сімсот козаків, бідних

*Рисував Йоргос Заркадас.*

невільників, на соломі лежать. Руки їхні заковані в кайданах.

— Невільники нещасні, я вам двері на волю відчинила! — сказала Маруся.

Подивились невільники.

— Не можна цій турецькій дівчині вірити, хоч вона й по-українському говорить.

Тоді Маруся заплакала:

— Брати мої рідні! Я допомогти вам хочу! Кажу вам, у землю християнську втікайте, поки турки ще нічого не знають.

Вийшли невільники з холодної вежі, сіли на човни та й поїхали в Україну. А коли останній невільник з вежі вибігав, Маруся сказала йому:

— Прошу тебе, козаче, як будеш в Україні, заїдь до міста Богуслава. Знайди мою матір і батька. Передай їм поклін від дочки Марусі. А я в Україну не повернуся, бо я вже туркенею стала.

А той козак був бандуристом. Як повернувся він в Україну, то склав думу про Марусю Богуславку і скрізь про неї людям співав. Слухали люди думу й питали, що сталося з Марусею. Але бандурист цього не знав.

Тільки й лишилась дума про Марусю Богуславку, яка допомогла українським невільникам утекти з турецької неволі.

* * *

# Дума про

(Уривок)

На Чорному морі,
На камені біленькому,
Там стояла темниця кам'яная.
У тій темниці пробувало сімсот козаків,
Бідних невільників.
То вони тридцять літ у неволі пробувають,
Божого світу, сонця праведного у вічі собі не видають.

*Рисував Йоргос Заркадас.*

От до них дівка-бранка,
Маруся, попівна Богуславка,
Приходжає,
Словами промовляє:
«Гей, козаки,
Ви, бідні невільники!
Як буде наш паша турецький
До мечеті від'їжджати,
То буде мені, дівці-бранці,
Марусі, попівні Богуславці,
На руки ключі віддавати».

Маруся Богуславка
Добре дбає —
До темниці приходжає,
Темницю відмикає,
Всіх козаків,
Бідних невільників,
На волю випускає
І словами промовляє:

«Гей, козаки,
Ви, бідні невільники!
Кажу я вам, добре дбайте,
В городи християнські утікайте».

Ой визволи, Боже, нас, усіх бідних невільників,
З тяжкої неволі,
З віри бусурманської,
На ясні зорі,
На тихі води,
У край веселий,
У мир хрещений!

# МАРУСЮ БОГУСЛАВКУ

# Українські народні

## Пісня про морозенка

Ця історична пісня була написана в 17 сторіччі. Вона розповідає про бій між козаками й татарами. Під час цього бою татари перемогли козаків і взяли в полон сміливого козацького отамана Морозенка. Потім татари забили Морозенка, але український народ склав про нього пісню, тому що Морозенко був дуже популярний серед козаків.

Ой, Морозе, Морозенку,
Ти славний козаче,
За тобою, Морозенку,
Вся Вкраїна плаче.

Не так тая Україна,
Як та стара мати,
Заплакала Морозиха,
Стоячи край хати.

Ой з-за гори та з-за кручі
Буйне військо виступає,
Попереду Морозенко
Сивим конем виграває.

То не грім в степу грохоче,
То не хмара світ закрила, —
То татар велика сила
Козаченьків обступила.

Бились наші козаченьки
До ночі глухої, —
Полягло чимало наших,
А татар утроє.

Не вернувся Морозенко,
Голова завзята,
Замучили молодого
Татари прокляті.

Вони його не стріляли
І на части не рубали,
Тільки з нього, молодого,
Живцем серце виривали.

Вся ти єси, Україно,
Славою покрита,
Тяжким горем і сльозами
Та кров'ю полита!

І поки над білим світом
Світить сонце буде, —
Твої думи, твої пісні
Не забудуть люди.

# ІСТОРИЧНІ ПІСНІ

# Ой Богдане, батьку Хмелю

Ця історична пісня була написана в 17 сторіччі. Пісня розповідає про славного українського гетьмана Богдана Хмельницького, якого в народі називали «батько Хмель». Богдан Хмельницький і козаки воювали проти польських панів. У 1648 році козаки під містами Корсунь, Пилявці й Жовті Води перемогли поляків.

Ой Богдане, батьку Хмелю,
Славний наш гетьмане!
Встала наша Україна
На вражого пана.
Встала Україна
На вражого пана!

З Запоріжжя, з Чигирина
Військо виступає,
Попереду грізний батько
Конем виграває.
Попереду батько
Конем виграває.

Знає Корсунь і Пилява,
Знають Жовті Води,
Як водив своє козацтво
Богдан у походи.
Як водив козацтво
Богдан у походи.

## Ой на горі женці жнуть

Ой на горі та женці жнуть,
А попід горою,
Попід зеленою
Козаки йдуть.

Попереду Дорошенко
Веде своє військо,
Військо запорізьке,
Хорошенько!

Посередині хорунжий,
Під ним кониченько,
Під ним вороненький
Сильний-дужий!

А позаду Сагайдачний,
Що проміняв жінку
На тютюн та люльку,
Необачний!

«Гей, вернися, Сагайдачний,
Візьми свою жінку,
Віддай мою люльку,
Необачний!»

«Мені з жінкою не возиться;
А тютюн та люлька
Козаку в дорозі
Знадобиться!

Гей, хто в лісі, озовися!
Та викрешем вогню,
Та запалим люльки,
Не журися!»

# Труднощі

## Спогади українського піонера Костя Захарійчука

**Приїхав я до Канади тисяча вісімсот дев'ятдесят восьмого року. Приїхав я із села Топорівці з Буковини. Поселився на Пакані в Альберті. Ми були бідні. Мали лише десять долярів.**

**Восени вирішив я піти пішки до** Форт-Саскачевану. Хотів там десь у фармерів знайти роботу. Там у німця-фармера найнявся я копати картоплю. За один лише тиждень заробив я десять мішків картоплі. Це було велике моє щастя, бо був тепер певний, що не помремо взимі з голоду.

Написав я до жінки, що заробив десять мішків картоплі. Та вона не повірила мені. Прийшла п'ятдесят миль пішки, щоб подивитись на ту картоплю. Вона хотіла побачити своїми очима, що то є правда. Картоплю мав мені відвезти німець-фармер. Та обіцяв мені її відвезти пізніше. За те, що він мав відвезти мені картоплю, я мусив зробити ще одну роботу. Щоб картопля не замерзла, я закопав її в землю.

Моя жінка вже не могла дочекатись тієї картоплі. Прийшла пішки й взяла на плечі мішок картоплі. Так несла аж на Пакан — п'ятдесят миль дороги. Потім приходила ще два рази. Дивилася, чи картопля не замерзла, або чи хто не вкрав. Оба рази пробувала брати картоплю на плечі й знову так нести. Та жінка німця-фармера не дозволила й сказала:

— Ти, жінко, дурна. Та ти захворієш, якщо будеш таке тяжке носити. Мій чоловік сказав, що відвезе, то відвезе...

Картоплю німець відвіз уже як упав сніг. Жінка моя рада була тій картоплі! Годину над нею молилась. Дякувала Богові, що не дасть нам загинути в Канаді з голоду.

*Василь А. Чумер*

Навесні люди довідались, що в мене є картопля на насіння. То двадцять миль ішли пішки просити. Ми давали кожному потроху. Вони очка з картоплі вирізували й садили в землю. Осередок варили на юшку й тим малих дітей годували, бо молока не було. Розказувати тепер, то ніхто не повірить. Та я не забуду це до смерти...

Навесні вибрав я собі землю десять миль від Пакану. Тепер там містечко Смокі-Лейк в Альберті. Побудував я маленьку хатку для родини, щоб мали де від дощу сховатися чи вночі від диких звірів. Диких звірів тоді було багато: лосі, ведмеді, вовки, койоти.

Після того я пішов до Едмонтону шукати роботи. Вісімдесят миль пішки треба було йти туди. Жінку й сина лишив я в лісі, а сам пішов. Лишив я їм мішок борошна, трохи картоплі та трохи м'яса. Грошей не лишив, бо я мав лише п'ять долярів. Узяв ці гроші із собою в дорогу.

# УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ

*Фото Дені РЬЮ.*

*Цвинтар і церква на Пакані — сучасний вид.*

На Пакані була крамниця Гадсон Бей. Попросив я Мітчела, управителя, щоб дав моїй жінці трохи цукру та олії. Сказав я йому, що скоро знайду роботу й віддам йому гроші. Мітчел сказав: «Добре».

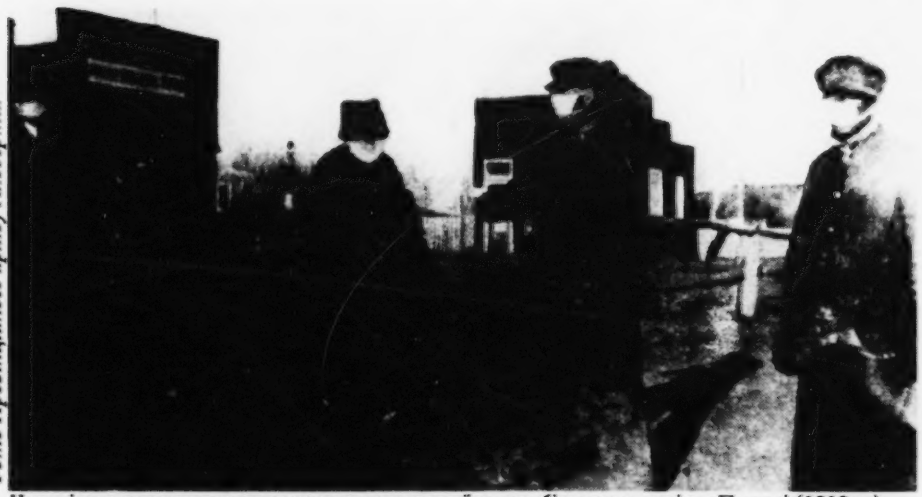

*Фото Провінційного архіву Альберти.*

*Чоловіки в захисних масках проти еспанської грипи біля крамниці на Пакані (1918 р.).*

В Едмонтоні роботи не було. Був там три дні. На четвертий день дали мені колоти дрова в готелі. За це дали мені поїсти й заплатили сорок центів. Я купив хліба й трохи сала. Після того я пішов до міста Калґарі. Думав, що Калґарі велике місто, то скоріше роботу знайду. По дорозі питав у фармерів, чи є робота. Четвертого дня дійшов я до Ред-Діру. Це більш як сто миль від Едмонтону. Коли йшов, то вночі спав у полі в соломі.

Нарешті знайшов я роботу в одного німця-фармера. Там працював я ціле літо. Заробив сорок долярів. Дав мені

ще господар коня й корову. Який я був щасливий! Узяв я коня й корову й пішки пішов додому, бо по дорозі мусив пасти їх.

Нарешті прийшов я додому. Жінка злякалась. Думала, що то я корову й коня вкрав. Давай мене сварити. Сказав я їй, що це я заробив. Моя жінка здивувалась.

*Рисувала Барбара Гартманн.*

Мене здивувала нова хата, яку вона збудувала з сином. Зсередини й знадвору гарно вимастила глиною. Дах накрила довгою осокою. Жала й носила вона ту осоку півмилі з озера. Заходжу до хати, застаю малу дитину в колисці. Її не було, коли я вибрався навесні до роботи. Колиска була сплетена з канадської лози. Отак ми в Канаді починали жити й дороблятися.

*Рисувала Барбара Гартманн.*

# Спогади українського піонера Михайла Стецька

Платня в нього була мала, але пан трохи допомагав нам.

Я служив у нього тринадцять років. Але він віддав свою землю в оренду. Тоді стало дуже погано. Орендар зменшив платню, а робити треба було більше.

Мав я жінку та троє дітей. Мали маленьку хату й маленький город. Ось одного дня вирішив я їхати до Канади. Чув, що там землю дають. Але де взяти гроші на поїздку? Вирішив я попросити в пана Ходоровського. Він завжди був добрий до мене. Як зароблю в Канаді, то віддам йому. Жінка на мене дивиться, ніби я збожеволів.

— Та хіба пан позичить? Що ти надумав?

Жив я в Галичині. Служив у пана Ходоровського. Пан був добрий чоловік і хороший господар.

У неділю після церкви я пішов до пана.

Була весна. Сонце яскраво світило. Пан сидів біля вікна й курив. Здивовано на мене подивився, чого це я прийшов. Розказав я йому, що хочу до Канади. Що хочу гроші в нього позичити.

Пан питає:

— А яку запоруку даєш, що віддаш мені гроші?

— Даю вам, пане, слово честі. Більше нічого не маю.

Подумав пан і каже:

— Я знаю тебе, Михайле! Ти завжди був чесний робітник.

Сказав і відійшов від вікна. Пішов до хати. Стою я, чекаю. Немає нікого. Чекаю, чекаю. Я вже подумав, що пан не хоче давати мені грошей. Хотів піти додому. Але на моє щастя вікно відчинилось, і пан простягнув мені гроші. Сто ринських*. Потім сказав:

— Їдь до Канади. Але коли буде погано, то вертайся назад до села. Я тобі роботу знайду.

Я з радости не знав, що й казати. Поцілував панові руки, подякував і побіг додому.

Жінка поклала гроші на стіл, зложила руки мов для молитви й крикнула:

— О, Боже!

А потім заплакала.

*Фото архіву Музею Гленбов.*

*Український піонер у Західній Канаді оре землю (1923 р.).*

*Тоді приблизно 40 канадських долярів.

Приїхав я до Канади. Найнявся у фармера за 35 долярів на місяць. У фармера було мені добре. Роботи я не боявся. Звик тяжко працювати. Харчі у фармера були смачні. Я таких ніколи не їв на Україні.

Після жнив заплатив мені фармер усі гроші. Послав я гроші жінці на Україну. А сам пішов пішки до Едмонтону найнятися на роботу на зиму. Але роботи в місті не було.

Тоді вибрав я землю в лісі на північ від Лендолвілю близько Дервінту. Поставив хату й цілу зиму один жив у ній. Кругом тільки дикі звірі були. Найближче містечко було Вермільйон — 45 миль від мене. Туди треба було йти лісом. Доріг не було.

Навесні дістав я працю на залізниці. Заробив гроші й послав жінці, щоб приїхала до Канади. Скоро приїхала жінка з дітьми.

Ми дуже тяжко працювали. Поставили собі хату. Корчували ліс, орали землю. Працювали всі наші діти. Вони допомагали нам.

На п'ятому році життя в Канаді зміг я зібрати гроші, щоб віддати мій борг панові. Вислав гроші поштою. Дякував за доброту до мене.

Написав, скільки заробив у Канаді за п'ять років. Мав я 160-и акрову* фарму, ліс, 15 акрів виораної землі, пару

*Приблизно 65 гектарів.

биків, пару коней, корову, віз, плут, борони й сани. Мав хату й п'ятеро дітей (двоє були народжені в Канаді).

Не знаю тільки, чи повірив мені пан Ходоровський...

* * *

*Фото архіву Музею Гленбов.*

*Садиба української піонерської родини в Західній Канаді (1924 р.).*

# Савичеві

Це було сто років тому в Канаді. Жив у лісі на фармі Іван Савич. Жив він разом із дружиною. Однієї зими сталася в них дуже дивна історія з індіянами.

Був місяць грудень. Дув вітер. Падав сніг. Уночі взявся сильний мороз. У хаті Івана Савича замерзли вікна. Але в самій хаті було тепло. Залізна піч добре нагрівала хату. Савич із дружиною давно спали міцним сном. Раптом хтось тихо постукав у двері. Зовсім тихий був той стук. Раз постукав, потім другий, третій...

— Іване! — збудила чоловіка дружина. — Іване, хтось стукає!

— Ні. Це кіт за мишами бігає.

Але знову хтось постукав.

— Так, маєш рацію. Хтось стукає...

Іван устав, узув чоботи, узяв рушницю й пішов до дверей.

— Хто там?

— Ми!

— Хто «ми»?

— Індіяни.

— Чого хочете?

— Зігрітися. Впустіть нас до хати.

На півночі в Канаді є такий неписаний закон: уночі, а особливо взимку, не можна відмовити нікому впустити до хати. А ще в такий сильний мороз!

Іван Савич відчинив двері. На порозі стояли два індіяни. Іванова дружина засвітила світло й цікаво розглядала нічних гостей.

— Заходьте, будь ласка! — сказав Савич і опустив рушницю.

Індіяни ввійшли й стали біля порога. Вони були покриті снігом. Сніг був на їх чорних круглих капелюхах,

на шкіряній одежі, на обличчі й на волоссі, що звисало з-під капелюхів. Один індіянин був низького росту, старий, з поморщеним обличчям. Другий був високий, молодий, худий, з горбатим носом, наче в орла.

— Сідайте! — сказав Іван і показав на лаву. — А ти, дружино, дай щось їсти, бо, здається, що вони дуже голодні.

Індіяни сіли. Розглянулись навкруги й повеселішали. На устах з'явилась радісна усмішка.

Іван Савич почав з ними розмову. Це було нелегко. Ні одні, ні другі не вміли добре говорити по-англійському. Але є ще мова рук, очей, голови й мін. Скоро все було ясно.

Індіянське село. Кілька родин помирає з голоду. Великі сніги, а тепер ще й сильні морози, спинили державну допомогу. Не можуть їм довезти ні харчів, ні патронів для рушниць. Індіяни не можуть полювати, бо нема патронів. Ось тому вони й прийшли до Савичів. Може, вони їм допоможуть. Може, пан «Біле Обличчя» щось їм дасть, тому що жінки й діти гинуть з голоду.

*Рисувала Барбара Гартманн.*

# ГОСТІ

Індіяни розказували про свою біду й ввесь час поглядали на дружину Івана. А вона щось варила біля печі.

У сковороді топилося масло. Іванова дружина почала смажити яйця. Голодні індіянські очі поглядали на ті яйця й, засоромлені, повертались до Івана. Індіяни дуже хотіли їсти!

— Скажіть! Чи далеко ви живете від нас? — запитав Савич.

Була дванадцята година ночі. Вони йшли від четвертої години дня. Це значить вісім годин треба йти, роз'яснювали індіяни руками.

Надворі такий страшний мороз! Як же вони йшли так довго такими глибокими снігами? Та ще такі голодні!

— А що ж ви їли сьогодні?

Індіяни показали на воду й на свої шкіряні рукавиці.

— І вчора, і передучора те саме, — сказав молодий індіянин і посміхнувся.

Іванова дружина зісмажила двадцять яєць. Вони вже були готові. Вона поставила сковороду з яйцями на стіл.

— Нехай трохи охолонуть, — сказала вона до чоловіка.

Запах від смажених яєць пішов по всій хаті. Індіяни відчули його своїми носами. Їх ніздрі розширились, щоб втягнути більше запаху від доброї їжі. Але вони цього ніяк не хотіли показати господарям. Обличчя їх були спокійні.

Нарешті подали їм тарілки, виделки й хліб.

Почали їсти... Ніхто не міг подумати, що ці люди були такі голодні. Вони дуже помаленьку несли до рота яєшню, помаленьку кусали хліб. Знов чекали хвилину й знов їли. Але в роті ковтали їжу, навіть не жуючи. Яйця з'їли.

Індіяни сиділи тихо й тримали тарілки в руках. Тепер їм було тепло й ситно!

Поки індіяни їли, Іван Савич поговорив із дружиною.

Іван приніс до хати мішок із борошном, масло й великий шматок м'яса. Усе це він поклав перед індіянами.

— Це вам! — сказав Іван.

*Рисувала Барбара Гартманн.*

Індіяни чорними очима дивились на Івана. У тих очах була велика вдячність, але й здивування. Невже пан «Біле Обличчя» це все дає їм?

Індіяни встали. Вони показали, що не мають чим заплатити.

— Нічого, нічого, беріть без грошей, — сказав Іван.

Індіяни стояли й не рухались. Вони не вірили! Стільки добра їм дають! Та це ж порятунок для їх родин!

— А покажіть мені ваші капелюхи! — сказав Іван.

Індіяни подали свої капелюхи. Усередині капелюха кожний індіянин мав написану назву своєї рушниці. Читати індіяни добре не вміли. Тому вони показували капелюхи, коли купували патрони.

— «Вінчестер», — прочитав господар. — Маєте щастя! — сказав він і дав індіянам трохи патронів.

Індіяни радісно засміялись. Патрони!

Міцно тиснули вони руки Іванові та його дружині.

Індіяни пішли назад додому, а Іван ще довго стояв і дивився їм услід.

Минула зима. Почалась весна. Сонечко піднімалося вище, гріло землю. Зазеленіла трава.

Одного дня Савичі обідали.

Хтось сильно постукав у двері.

— Почекай, Іване, я відчиню, — сказала дружина, бо була ближче до дверей.

Відчинила...

На порозі стояли два індіяни. Один був старий із поморщеним обличчям, а другий був молодий з носом, як у орла.

— Іване! — крикнула дружина. — Це індіяни, що були в нас узимку.

Старий індіянин не розумів української мови, але здогадався, про що вона говорить. Він засміявся.

Вийшов Іван і попросив індіян до хати.

Увійшли до хати. Молодий індіянин скинув з плечей якийсь мішок.

— Ми вам за все дуже вдячні! — сказав старший індіянин і почав витягати з мішка гарні шкіри куниць, видр, лисиць, вовків...

Усе це він складав на підлогу.

— Це для тебе! — показав пальцем індіянин на шкіри й на господаря.

Іван дивився на подарунок і хитав головою:

— Ні! Не треба! Я вам дав може на двадцять долярів, а ваші шкіри багато-багато більше коштують! Не треба! Ні!

Індіяни дивились на Івана. Чому? Чому? Чому він не хоче взяти подарунок? Вони не розуміли.

*Рисувала Барбара Гартманн.*

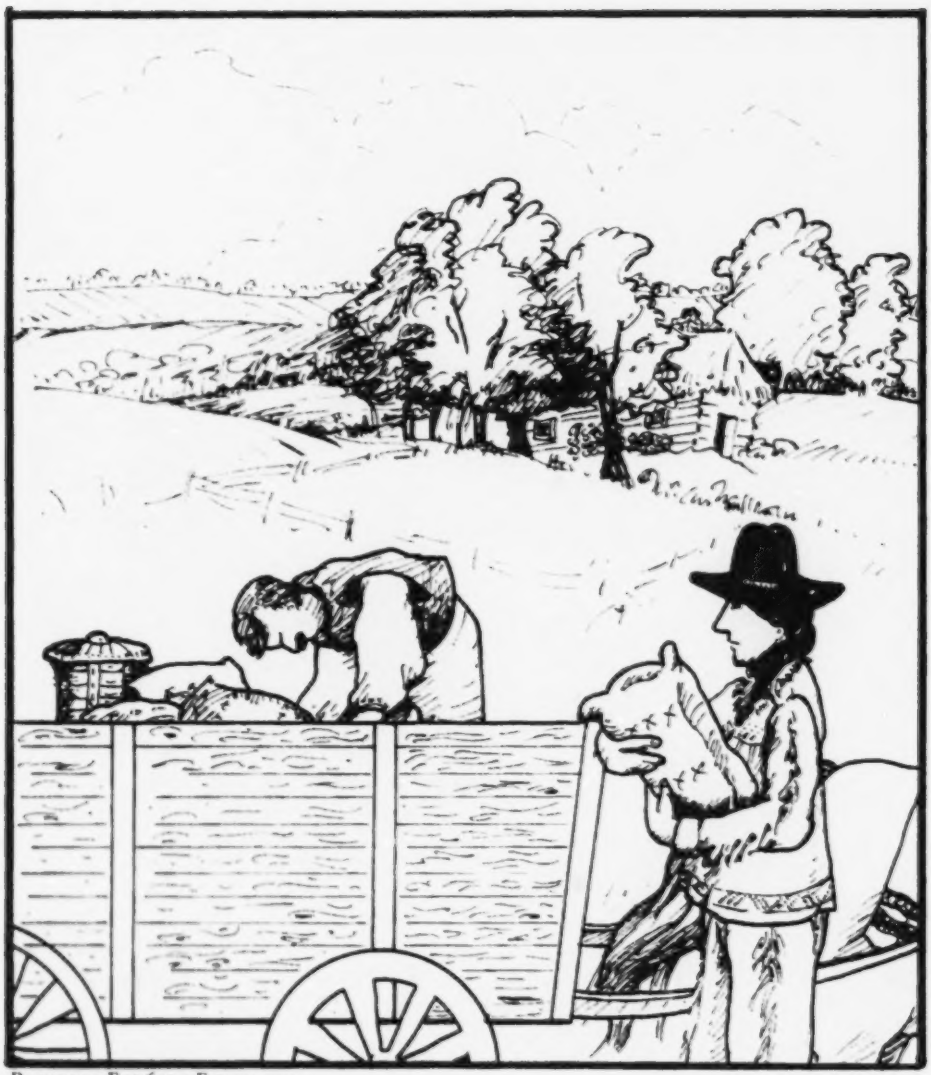

*Рисувала Барбара Гартманн.*



66

— Іване, ти їх зажурив! — тихо сказала дружина.

Іван подивився на індіян, подумав і сказав:

— Добре! Усе добре! Дякую!

Індіяни зраділи, вони засміялись. Сіли, закурили, поїли трохи того, що їм дала Іванова дружина.

Коли гості захотіли їхати додому, Іван запріг коня в сани. Положив м'яса, яєць, мішок борошна, масла й сам завіз на індіянську оселю.

Коли повертався додому, то на душі Івана було тепло й весело. Гріло сонечко! Була весна!

# Петро

**Петро Зварич — один із перших українських піонерів у Канаді. Він народився 1877 року в Галичині. Родина Зваричів була бідною. Петро пас худобу навесні та влітку, а лише взимку ходив до школи.**

*Фото Осередку української культури й освіти.*

*Петро Зварич готує сніданок (1920 р.).*

Третього березня 1900 року родина Зваричів приїхала до Канади. Спочатку Зваричі жили у Вінніпегу, а потім переїхали до Едмонтону.

В Едмонтоні Зваричі зареєструвалися на землю під фарму біля пошти Една в українській колонії на схід від Едмонтону. Там вони почали господарювати. Петро назвав свою фарму «Коломия», де він згодом заснував пошту під тією самою назвою.

Щоб заробити гроші на господарство, Петро Зварич працював у шахті. Після шахти, де він заробив досить грошей, Петро повернувся на свою фарму й розбудував її. На фармі він також відкрив свою крамницю.

*Галина Яремко*

Петро Зварич дуже хотів учитися. У 1904 році він склав іспит на механіка парової сили й почав працювати біля парових котлів і машин. Також він учив молодих хлопців, як працювати біля них.

У 1906 році Петро Зварич переїхав із фарми в містечко Вегревіль. Він за контрактом будував школи у Вегревілі й по фармах. Також збудував лікарню й дав гроші на будування церкви.

Фото Дені РЬЮ.

***Українська греко-православна церква св. Володимира з містечка Вегревіль, Альберта, у Селі спадщини української культури біля міста Едмонтону. Петро Зварич був одним із її основоположників.***

# ЗВАРИЧ

Петро Зварич писав вірші. Ось уривок з одного вірша Петра Зварича, де він описує своє життя в Канаді відразу по приїзді, коли він жив у дикому лісі на фармі. Він розумів, що спочатку буде в Канаді тяжко, але тут є головне — свобода. Хто хоче, той може доробитися в Канаді й буде жити добре.

Стоїть буда[1] серед лісу
При ній гражда[2] з осичини[3],
А край лісу у долині
Віз, і плуг, і дві машини.

Стоїть собі на самоті
Сама одинока,
Кругом душі ні одної —
Тишина глибока.

Лиш комарі ненаситні
Хмарами літають,
Всюди пхаються влізливо
Та й кров випивають...

*Фото архіву Музею Гленбов.*

*Хата української піонерської родини (1906 р.).*

Гірко нам у цій Канаді
З початку в недолі,
А ще гірше було в краю
У ляцькій[4] неволі.

Тут ми колись доробимось,
Заживем в достатках,
В той час, коли наші брати
Бідують в нестатках[5].

Бо в Канаді землі досить,
Є ліси і трави.
Тут свобода, усі рівні,
Нема хлопа[6] й пана.

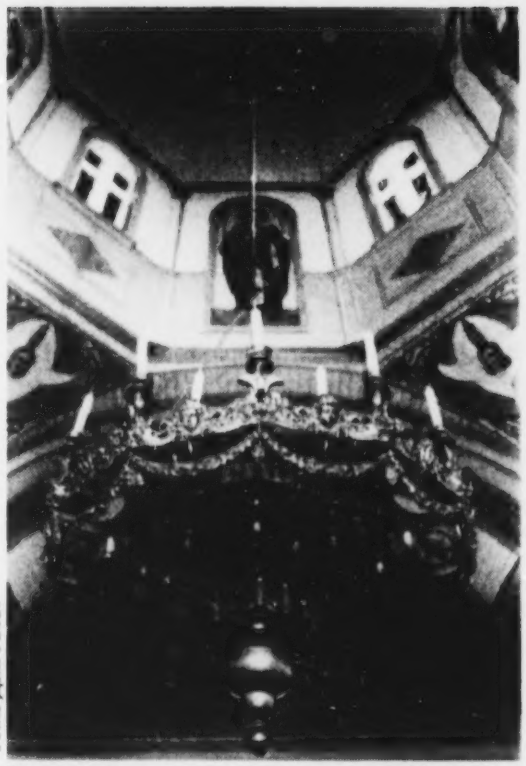

Фото Дені РЬЮ.

*Церковний павук, що його змайстрував Петро Зварич приблизно 1926 р. (Село спадщини української культури).*

---

[1] *буда — дуже бідна й мала хата*
[2] *гражда — паркан, огорожа навкруги хати*
[3] *з осичини — з дерева осоки*
[4] *у ляцькій — у польській*
[5] *у нестатках — у біді, у нужді*
[6] *хлоп — бідний український селянин*

# Українські географічні

**Приїхавши до Канади, перші українські піонери селилися на диких преріях від Едмонтону до Вінніпегу. У деяких місцях** є суцільна українська смуга, де нараховують до 80% українців.

Корчуючи ліси, орючи прерії, українці часто жили поруч, один коло одного, і давали українські назви школам, поштам, селам, містечкам, річкам, озерам, дільницям, дорогам і вулицям.

Найдавніша назва українського походження в Канаді — це **Хортиця**[1] (Chortitz) у Манітобі.

Українець Федір Немирський у 1898 році дав назву **Восток** (Wostok) пошті, яку він сам заснував на своїй фармі. Восток — це мале поселення в провінції Альберта. Слово «восток» тепер застаріле, але колись так називали «схід».

У 1908 році в Альберті з'явилася назва Мирнам. Це невелике містечко, де сьогодні живуть нащадки перших українських піонерів. Назва Мирнам означає «щоб мирно нам тут жилося».

Недалеко від Мирнаму тече річка Слава (Slawa Creek). Над річкою колись було поселення Слава (Slawa), засноване

*Фото Провінційного архіву Альберти.*

*Школа «Красне».*

в 1928 році. Тоді там була залізнична станція, пошта й крамниця.

На північний захід від Мирнаму є містечко **Вільна** (Vilna), засноване в 1920 році. Назва значить «вільна земля».

**Шандро** (Shandro) — інша українська назва місцевости з поштою від 1905 року. Назва походить від прізвища родини Шандро, що приїхала до Канади з Буковини в 1899 році. На Шандрах відкрито найстарший український музей просто неба, де зберігаються речі українських піонерів і перші будівлі.

На південь від міста Калгарі лежить мале поселення, засноване в 1912 році. Його назва **Мазепа**[2] (Mazepra).

У провінції Альберта є ще такі українські назви: **Новий Київ** (New Kiew), **Стрий**[3] (Stry), **Січ-Коломия** (Sich-Kolomea), **Бучач** (Buczacz), **Сучава** (Sachava), **Кисилів** (Kysylew), **Іспас** (Ispas), **Ярослав** (Jaroslaw), **Шипинці** (Szypenitz), **Чагор** (Chahor) та інші.

*Школа «Мирослав».*

*Фото Провінційного архіву Альберти.*

# НАЗВИ В КАНАДІ

Невелика околиця мала назву **Василь** (Wasel), де в 1911 році поселився Василь Гавреляк. У нього народився син Василь Гавреляк (William Hawrelak), який пізніше став мером міста Едмонтону. В Едмонтоні тепер є парк, що носить його ім'я: **Парк Гавреляка** (William Hawrelak Park).

*Фото Провінційного архіву Альберти.*

*Школа «Воля».*

Усіх українських географічних назв в Альберті понад 44. Деякі з них дуже цікаві. Наприклад, назва **Укальта** (Ukalta) — це поєднання назв **Україна** та **Альберта.**

Інша назва читається ззаду наперед Родеф (Rodef), що значить Федор (Fedor).

У місті Едмонтоні є ще такі українські назви: **Єлинякова дорога** (Eleniak Road), **індустріяльна дільниця**

**Пилипів** (Pylypow Industrial Park), **дільниця Олеськів** (Oleskiw District), **Зайчукова дорога** (Zaychuk Road), дільниця й школа **Батурин** (Baturyn) та інші.

У провінціях Саскачевані й Манітобі є також багато українських назв. Серед них — **Мазепа** (Mazeppa), **Одеса**[4] (Odessa), **Петлюра**[5] (Petlura), **Карпатська**[6] **дорога** (Carpathia Road), **Рутенія** (Ruthenia), **Шевченко** (Shevchenko), **Дніпро** (Dnieper).

Усіх українських назв у Канаді понад 200.

Українські поселенці не тільки заселили Канаду, але й поставили свої імена на карті Канади, щоб нащадки знали про великий внесок українців у розбудову цієї країни.

[1] *Хортиця — острів на ріці Дніпро, де була Запорозька Січ*
[2] *Мазепа — гетьман України у 18 сторіччі*
[3] *Стрий — місто на заході України*
[4] *Одеса — місто на півдні України на березі Чорного моря*
[5] *Петлюра — політичний діяч, голова Директорії Української Народньої Республіки в 1918 році*
[6] *Карпати — гори на заході України*

# Старовинні

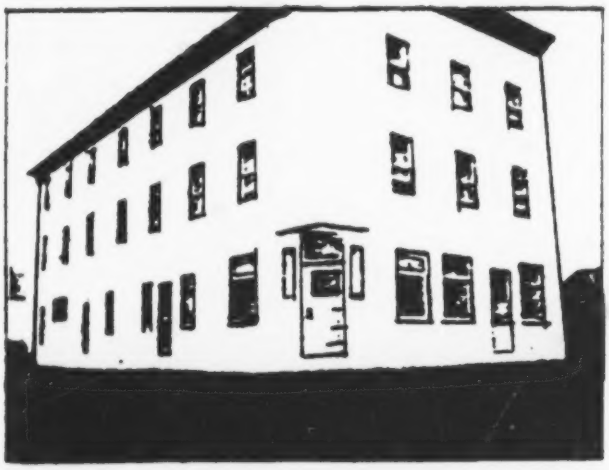

**Hotel Myrnam**

ГАРНО ВАС ОБСЛУЖИТЬ

— Теплі й вигідні кімнати
— Смачні обіди
— Поміркувані ціни

ДМИТРО ЧАПЕЛЬСЬКИЙ
ВЛАСТИТЕЛЬ

MYRNAM, ALTA.
Телефон 4

*Календар «Українського голосу», 1939.*

ОДИНОКА – НАЙСТАРША – УКРАЇНСЬКА

КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ

міститься
під числом

854
Мейн Ст.

Вінніпег

С
Тиховецький
властитель

Шиємо найгарніші і наймодніші убрання та оверковти з добрих і тривалих матерій по приступних цінах.

Приймаємо замовлення з провінцій, коли пришлете вашу міру.

Приймаємо також убрання до направи, чищення і прасування.

Наша робота, ціна та обслуга вдоволить вас.

S. TYCHOWECKY

854 Main St. Ph: 1-51-162 Winnipeg, Man.

*Календар «Українського голосу», 1918.*

# РЕКЛЯМИ

LELAND
THEATRE
Selkirk Ave. & McGregor St.
Сей український театр показує такі цікаві образи, яких не побачите в найбільших англійських театрах.
Ціни приступні.
Приходьте з родиною.
Українці повинні підтримувати нас, бо це одиноке українське підприємство сего роду.

*Календар «Українського голосу», 1918.*

**Перший і Одинокий Український Лікар**
**в Канаді**

## ДР. ІВАН КОСТЬ ПАЗДРІЙ

відкрив свою канцелярію і медичну
лябораторію під числом

263 Селкірк Аве. Вінніпег, Ман.

маємо много листів подяки

В лікарській канцелярії находяться електричні машини лікарські, а в лябораторії поміщені найдосконаліші засоби в хірургічних дослідах Х-лучі (або проміні Ренгена) Машина, при помочи якої можна бачити внутренности чоловіка

## DR. I. C. PAZDREY

263 SELKIRK AVE. WINNIPEG, MAN.

*Календар «Українського голосу», 1918.*

# Про погоду

Якщо місяць блідий, то буде дощ.

Якщо сонце бліде й велике, то буде дощ.

Якщо квіти сильно пахнуть, то буде дощ.

Якщо ластівки літають низько над землею, то буде дощ.

Якщо сонце червоне, то буде вітер.

Коли пташки, що живуть на озерах, скоро відлітають, то зима буде холодна.

Якщо зорі на небі дуже блищать, то буде холодно.

Якщо падає поволі дрібний сніг, то буде холодно.

Якщо багато ягід горобини на дереві, то буде суха осінь.

Якщо зозуля кує багато разів, то буде тепло.

Якщо зранку над озером є туман, то буде тепло.

Якщо зранку на траві багато роси, то буде гарна погода.

Якщо місяць ясний, чистий і світлий, то буде гарна погода.

* * *

# КОЛИСЬ І ТЕПЕР

81

# Короткі відомості про авторів

**Роман Завадович**

Роман Завадович народився в 1903 році. Дитячий письменник. Працював у дитячих журналах і в Україні, і на еміграції в Сполучених Штатах Америки. Написав багато цікавих віршів, оповідань і п'єс для дітей і молоді.

**Михайло Коцюбинський**

Михайло Коцюбинський народився 1864 року в місті Вінниці в Україні. Перші вірші й маленькі оповідання почав писати, коли йому було дев'ять років.

Михайло Коцюбинський працював учителем, а потім редактором деяких журналів, що друкувалися в Україні. Почав працювати в 17 років, тому що його батько не мав праці, а мати осліпла після тяжкої хвороби.

Письменник написав багато цікавих оповідань і романів, що дуже популярні.

Михайло Коцюбинський довго хворів і помер у 1913 році. Поховали його в місті Чернігові.

**Роман Купчинський**

Роман Купчинський — український письменник і журналіст. Довгий час працював у місті Львові в Україні. Після Другої світової війни еміґрував до Сполучених Штатів Америки. Написав багато стрілецьких пісень, що тепер широко популярні.

**Яр Славутич**

Доктор Яр Славутич народився 1918 року в Україні. Він професор-емерит Альбертського університету, поет і вчений-славіст. Яр Славутич — автор семи підручників з української мови, 12-ти збірок поезій, кількох книжок з

українознавства та багатьох наукових статтей. Викладав українську мову й літературу протягом більш як 55 років у різних школах та в університеті.

Доктор Яр Славутич має багато різних нагород. Серед них Шевченківська золота медаля з 1974 року за збереження й плекання української мови в Канаді. Перша премія з 1982 року за збірку поезій від Українського літературного фонду імени І. Франка в Чикаго. Медаля «100-річчя» з 1992 року за вклад в історію, культуру й розвиток Канади та українців у Канаді.

## Тарас Шевченко

Тарас Шевченко — великий український поет і мистець, активний борець за відродження України.

Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці недалеко від Києва. Його родина була дуже бідна. Батьки були кріпаками в багатого пана. Вони рано померли, і малий Тарас лишився сиротою. Тарас також працював у пана. У 1831 році пан переїхав жити в Петербурзі. Він узяв із собою й Тараса. У Петербурзі Тарас почав учитися малювати, почав писати перші вірші. У 1838 році сталася радісна подія в його житті. Тараса Шевченка викупили з кріпацтва, і він став вільною людиною.

Тарас почав учитися на художника в Академії мистецтв у Петербурзі.

У 1840 році Т. Шевченко видав свою славетну книгу «Кобзар», яка принесла йому велику популярність і любов усіх українців.

Помер Тарас Шевченко 10 березня 1861 року. Похований на горі поблизу міста Канева недалеко від Києва.

## Над збіркою текстів працювали:

*Керівник проєкту*
*ІВАН СОКОЛОВСЬКИЙ*

*Мовний консультант і редактор*
*ЯР СЛАВУТИЧ*

*Керівник видання*
*ГАЛИНА ЦАР*

*Художньо-технічний редактор*
*ДЕНІ РЬЮ*

*Обкладинка*
*ДЕНІ РЬЮ*

*Художньо-технічний консультант*
*МАРКО МАЛЬОВАНИЙ*

*Ілюстратори*
*ОРЕСТ ВАСАРАБ*
*БАРБАРА ГАРТМАНН*
*ЙОРГОС ЗАРКАДАС*

*Адаптація текстів*
*АННА БУМБАК*
*ДОМКА САПИГА*
*ХРИСТИНА ШЕРМАН*
*ГАЛИНА ЯРЕМКО*

*Коректори*
*ТЕТЯНА НАЗАРЕНКО*
*ГАЛИНА ЦАР*

*Комп'ютерний набір*
*ВІКТОРІЯ ЖУКІВСЬКА*

**ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ВИДАННЯ**

*Керівник проєкту*
*ІВАН СОКОЛОВСЬКИЙ*

*Програмний укладач*
*МАРКІЯНА ЦИНЦАР-ГРИЩУК*

*Члени Комітетів для пошуку й вибору матеріялів*
*БОГДАН БОРУЩАК*
*КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ*
*ОДАРКА ВОЗНЯК*
*ОЛЕКСАНДРА С. ГИЛДЕБРАНДТ*
*РУТА ЛИСАК-МАРТИНКІВ*
*ОЛЕСЯ ТУМИН*

*Координатор експерименту*
*МАРКІЯНА ЦИНЦАР-ГРИЩУК*

*Учителі-учасники експерименту*
*БОГДАН БОРУЩАК*
*КСЕНЯ СКРИПНИК БУБЕЛЬ*
*ОДАРКА ВОЗНЯК*
*ОДАРКА ГНДА*
*ВІРА ЛИТВИН*
*СЕМЕН СЕНЧИШИН*

*Адаптація текстів*
*АННА БУМБАК*
*ДОМКА САПИГА*
*ХРИСТИНА ШЕРМАН*

*Ілюстратори*
*ОРЕСТ ВАСАРАБ*
*БАРБАРА ГАРТМАНН*
*ЙОРГОС ЗАРКАДАС*
*ГАРРІ САВАДЖ*

*Коректор*
*ГАЛИНА ЦАР*

*Складач*
*МАРІЯ КАРЛТОН*

## THIS READER WAS PRODUCED BY:

*Head of Development Team*
*JOHN SOKOLOWSKI*

*Language Consultant and Editor*
*YAR SLAVUTYCH*

*Production Manager*
*HELEN CZAR*

*Production Design*
*DENIS RIOUX*

*Cover Design*
*DENIS RIOUX*

*Design Consultant*
*MARK MALOWANY*

*Illustrators*
*OREST WASARAB*
*BARBARA HARTMANN*
*JORGOS ZARKADAS*

*Adaptation of Texts*
*ANNA BUMBAK*
*DOMKA SAPIHA*
*KHRISTINA SHERMAN*
*HELEN JAREMKO*

*Copyeditors*
*TETIANA NAZARENKO*
*HELEN CZAR*

*Inputter*
*VICTORIA ZUKIWSKY*

**PILOT EDITION**

*Project Manager*
*JOHN SOKOLOWSKI*

*Program Developer*
*MARKIANA CYNCAR-HRYSCHUK*

*Text Search and Text Selection Committees*
*BOHDAN BORUSZCZAK*
*XENIA SKRYPNYK BUBEL*
*ODARKA WOZNIAK*
*ALEXANDRA S. HILDEBRANDT*
*RUTH LYSAK-MARTYNKIW*
*OLESIA TOUMINE*

*Piloting Coordinator*
*MARKIANA CYNCAR-HRYSCHUK*

*Piloting Teachers*
*BOHDAN BORUSZCZAK*
*XENIA SKRYPNYK BUBEL*
*ODARKA WOZNIAK*
*AUDREY GINDA*
*VERA LYTWYN*
*SIMON SENCHYSHYN*

*Adaptation of Texts*
*ANNA BUMBAK*
*DOMKA SAPIHA*
*KHRISTINA SHERMAN*

*Illustrators*
*OREST WASARAB*
*BARBARA HARTMANN*
*JORGOS ZARKADAS*
*HARRY SAVAGE*

*Copyeditor*
*HELEN CZAR*

*Typesetter*
*MARY CARLTON*

За доступ до друкованих матеріялів
та за цінні поради
видавництво складає щиру подяку
керівникам і працівникам

**Методичного кабінету української мови**
при Канадському інституті українських студій, Альбертський університет,

**Українсько-канадського архіву-музею Альберти**

та

**Української книгарні в Едмонтоні.**

Видавництво вдячне **Радомирові Білашеві**,
старшому науковому співробітникові
Відділу охорони історичних пам'ятників при Міністерстві громадського розвитку,
за перевірку історичного змісту творів «Українські географічні назви в Канаді»,
«Петро Зварич» і «Труднощі українських емігрантів».

## Збірки текстів у цій серії:

*Конфлікти*

*Надзвичайні люди, надзвичайні події*

*Рішення*

*Як було колись*

## Readers in This Series:

*Conflict*

*Deeds and Doers*

*Decisions*

*In Days Gone By*

Серія *Коляж 1* складається з чотирьох збірок україномовних текстів із багатою тематикою та в різних жанрах. Більшість текстів подаються в скороченому та адаптованому вигляді.

Збірки текстів розраховані на дві категорії учнів, а саме:
а) на україномовних підлітків, які живуть поза Україною,
б) на підлітків, які вивчають українську як другу мову, і які пройшли відповідне підготовлення (приблизно 1 500 годин формального навчання української мови).

Працюючи з текстами в серії *Коляж 1*, учні набуватимуть потрібних умінь у читанні та збагачуватимуть свій запас слів і, таким чином, підготовлятимуться до читання неадаптованих текстів українською мовою.

BEST COPY AVAILABLE



ISBN 0-7732-1821-1

Printed by
Learning Resources
Distributing Centre
Production Division
Barrhead, Alberta
Canada T7N 1P4
LRDC
Reaching Students is What We're About